

Pohled na vítězný návrh novostavby Národní knihovny ČR z hlediska provozu

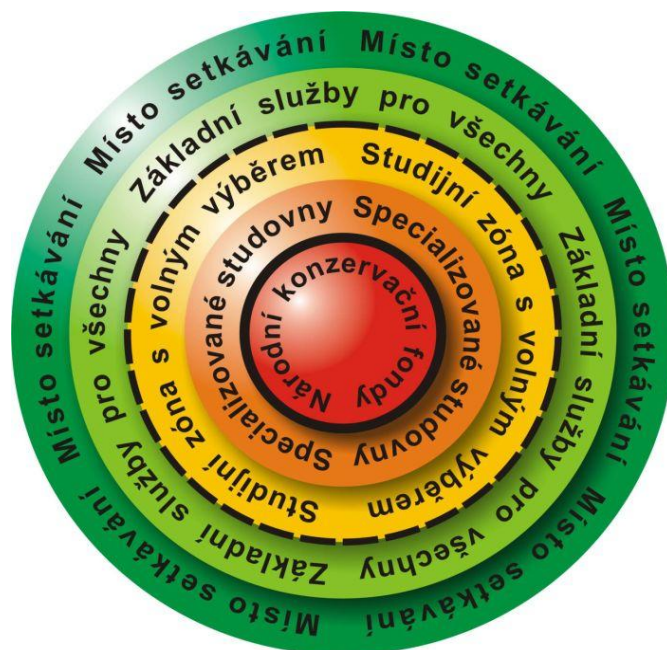
Bohdana Stoklasová & kol. (s použitím materiálů Future Systems)

Máme-li hodnotit, do jaké míry vítězný návrh od Future Systems naplnil naše představy o fungování nové budovy, musíme se alespoň stručně vrátit k hlavním požadavkům formulovaným v knihovnické části soutěžního programu.

Základní charakteristika využití stavby vycházela z představy moderní, příjemné víceúčelové budovy, která zdaleka nebude určena jen registrovaným čtenářům knihovny, ale širší veřejnosti. Budovy, která bude lákat k návštěvě a bude žít i v době, kdy budou vlastní knihovní provozy uzavřeny. Proto jsme kladli velký důraz na oddělitelnost knihovních a neknihovních prostor. Funkční oddělitelnost ovšem neznamenala totální oddělení. Naopak. Chtěli jsme, aby i v neknihovních prostorách bylo zřejmé, že jde o knihovnu. Knihovna měla být „všudypřítomná” – zda za sklem, formou volných průhledů mezi patry či jinou formou, jsme nechali na fantazii architektů.

Na Letnou se přestěhují fondy od roku 1801 až po současnost. Nová budova bude disponovat prostorem pro 10 000 000 knihovních jednotek, což je rezerva na cca padesát let. Ve volném výběru bude k dispozici 300 000 dokumentů s možností dalšího rozšíření, místo pro dalších 50 000 dokumentů v obsluhovaných příručních knihovnách. Uživatelé budou mít k dispozici 1 250 studijních míst, dalších 700 míst nabídne budova ve společenských a odpočinkových prostorách. V knihovně bude pracovat cca 300 knihovníků a dalších pracovníků. Jedná se tedy o budovu, která musí pojmout velké množství dokumentů i lidí. Chtěli jsme se ale od počátku vyhnout budově, která bude působit jako monument. Představovali jsme si budovu příjemnou, moderní, otevřenou (využívající pro odstínění hluku spíše moderních materiálů než pevných zdí) a architektonicky po všech stránkách zajímavou.

Svoji představu o fungování nové budovy jsme vyjádřili ve formě kruhového schématu postaveného na principu semaforu:

Semafor služeb (Bohdana Stoklasová & kol., Martin Zhouf)

Podstatné jsou barvy a čáry. Stejně jako u semaforu znamená zelená barva volno a červená stůj. Místo setkávání a základní služby pro všechny umístěné v zelených prstencích neboli zónách jsou tedy otevřeny všem – jsou rozmístěny před přerušovanou čarou, která odděluje zónu studoven. Zde již je pro vstup vyžadována platná registrace. Ještě přísnější omezení platí pro vstup do studovny národních konzervačních fondů, což indikuje kromě červené barvy i plná čára obklopující tuto zónu.

Vítězný návrh

Ve druhém kole vybrala jury jednomyslně jako vítězný návrh „Okno nad Prahou“ od Future Systems.

http://www.nkp.cz/files/promo_vitez1.pdf, http://www.nkp.cz/files/promo_vitez2.pdf

Na vítězném návrhu jury ocenila především to, že se jedná o jedinečnou, vzrušující, moderní a přitažlivou architekturu. Budova nové knihovny využívá to nejlepší z moderních technologií, je flexibilní, otevřená a přátelská. Je zajímavá v kontrastu se stávající budovou NK. Jedná se o skutečnou budovu 21. století. Jury se shodla na tom, že vítězný návrh se nejlépe vyrovnal se vztahem k blízkému i vzdálenému okolí. Mimořádně dobře koresponduje s parkem v nejbližším okolí, citlivě je zasazen mezi ostatní stavby města. Budova vyjadřuje důležitost výhledu na město – svým „okem“ se obrací k historickému jádru Prahy a Pražskému hradu. Kompaktní objem předznamenává budovu vyhovující zasazení do širšího okolí a ergonomickou z hlediska budoucího provozu.

http://www.nkp.cz/competition_library/docs/protocol.pdf

Přiblížení nové budovy začneme krátkým pohledem zvenku, dále se budeme věnovat převážně vnitřnímu uspořádání. Architektura budovy představuje třírozměrný prostor, který se vizuálně jakoby vznáší nad pódium z neleštěného bílého mramoru. Okraje pódia

jsou v některých místech vyvýšeny a šikmé plochy jsou pokryty zrcadlovou nerezovou ocelí, v níž se budova zrcadlí. Budova se jakoby lehce dotýká země v osmi bodech. Je zasazena do okolní zeleně – již existující i nově vysazené. Jen minimální objem přesahuje nad úroveň stromů.

Exteriér novostavby NK (Future Systems)

Exteriér novostavby NK – vizualizace s použitím balónu (Future Systems)

Exteriér novostavby NK, pohled z parku – vizualizace s použitím jeřábu (Future Systems)

Ze vzdálenějších pohledů citlivě obohacuje panorama Prahy, ale není dominantní, nesoutěží s okolními dominantami na horizontu. Na následujícím obrázku vidíte knihovnu vpravo od Kramářovy vily. Záměrně byl použit zimní snímek, protože na letním snímku s olistěnými stromy není budova vidět téměř vůbec.

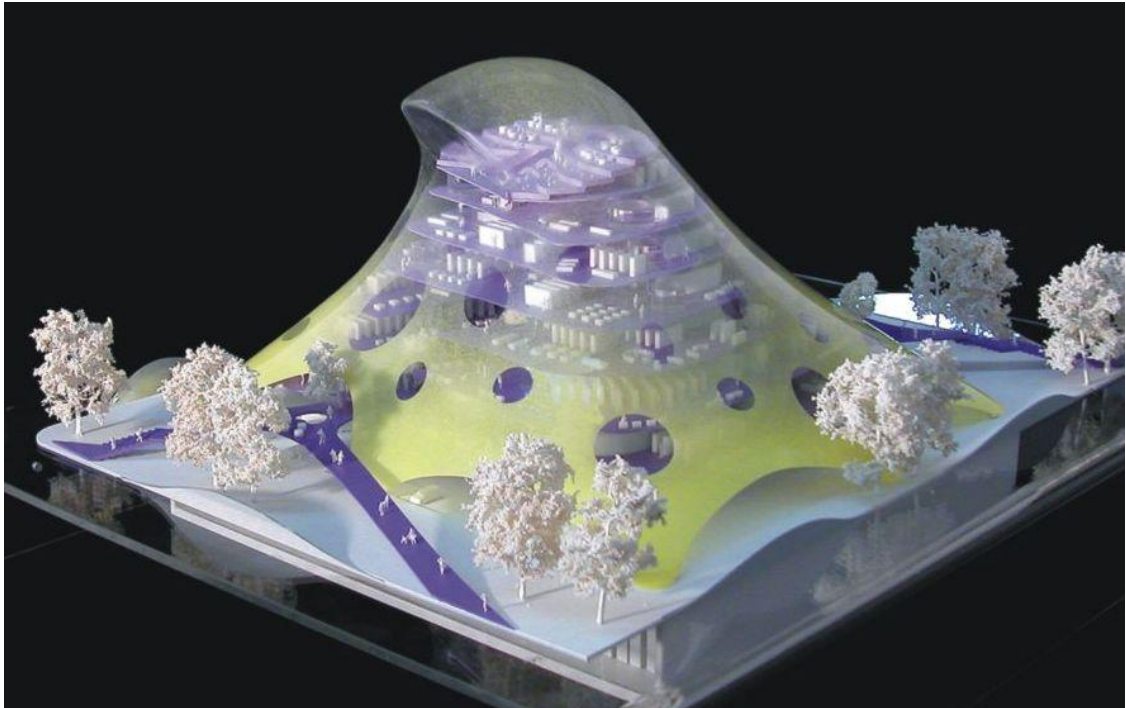

Exteriér novostavby NK, pohled z Karlova mostu – vizualizace s použitím jeřábu (Future Systems)

Následuje **miniprohlídka interiéru nové budovy.**

Na základě upraveného stavebního programu vznikne v roce 2008 podrobná studie proveditelnosti, která bude detailněji zpracována do projektu nezbytného pro stavební povolení. V rámci přípravy výše uvedených materiálů může ještě dojít k řadě změn, proto nelze tento příspěvek pokládat za finální a neměnný dokument.

Určitou představu o vnitřním uspořádání novostavby je možné získat při pohledu na průhledný model.

Model novostavby NK ČR s pohledem do interiéru (Future Systems)

Podstatně názornější je ale schematický řez budovou s vloženým semaforem služeb, z něhož je patrné přehledné, logické a jednoduché uspořádání všech provozů.

OKO NAD PRAHOU

KNIHOVNA PRO TŘETÍ TISÍCILETÍ

- Místo setkání - pracovní knihovny veřejné přístupné - volný vstup a výstup
- Základní služby pro všechny - volný vstup, kontrolovaný výstup
- Studijní zóna s volným výběrem - kontrolovaný vstup i výstup
- Oborové a specializované studovny - kontrolovaný vstup i výstup
- Národní konzervační fondy - studovna, kontrolovaný vstup i výstup
- Vnitřní pracovní knihovny - přístup jen oprávněným osobám

Kavárna a čítárna Oko

Studovna

Systém pro automatizované ukládání a vyhledávání dokumentů

Plastičnost

Krása

Barevnost

© FUTURE SYSTEMS & Národní knihovna České republiky Ulice

Vnitřní uspořádání dokresluje vizualizace řezu budovou:

Exteriér a interiér novostavby NK – vizualizace (Future Systems)

Při prohlídce novostavby budeme postupovat odspoda:

Podzemní skladiště

V podzemí budovy bude umístěna většina fondů NK. Podzemní sklad bude řešen s ohledem na maximální bezpečnost uložení fondů. Jeho obsluha robotickým systémem bez nutné přítomnosti lidí umožní zajistit pro uložené dokumenty optimální podmínky včetně zabezpečení. Nepřítomnost lidí dovoluje nižší koncentraci kyslíku, která sama o sobě výrazně snižuje pravděpodobnost vzniku požáru. Pokud by požár přece jen vzniknul, je možné do prostoru okamžitě vpustit účinný plyn, který požár uhasí a dokumentům neublíží. Výhodou je i možnost uzavření celého prostoru nebo jeho části v případě nenadálé potřeby. Více o robotickém systému včetně ukázky fungování robota v zahraniční knihovně naleznete zde: <http://aktualne.centrum.cz/video/?id=112553>

Pódium

V prostoru pódia budou kromě parkoviště a místa pro nakládání, vykládání a skladování materiálu pro knihovní i neknihovní provozy umístěny přijímací prostory pro nově dodané dokumenty (jednorázové dodávky mimo běžné pravidelné toky dokumentů, které je třeba před uložení do skladiště prověřit a případně na místě ambulantně ošetřit), pracoviště automatizace, správa technologií, které musí být spravovány lokálně (pro většinu technologií počítáme v rámci provozu „inteligentní budovy“ s externí správou) a centrální datové úložiště Národní digitální knihovny.

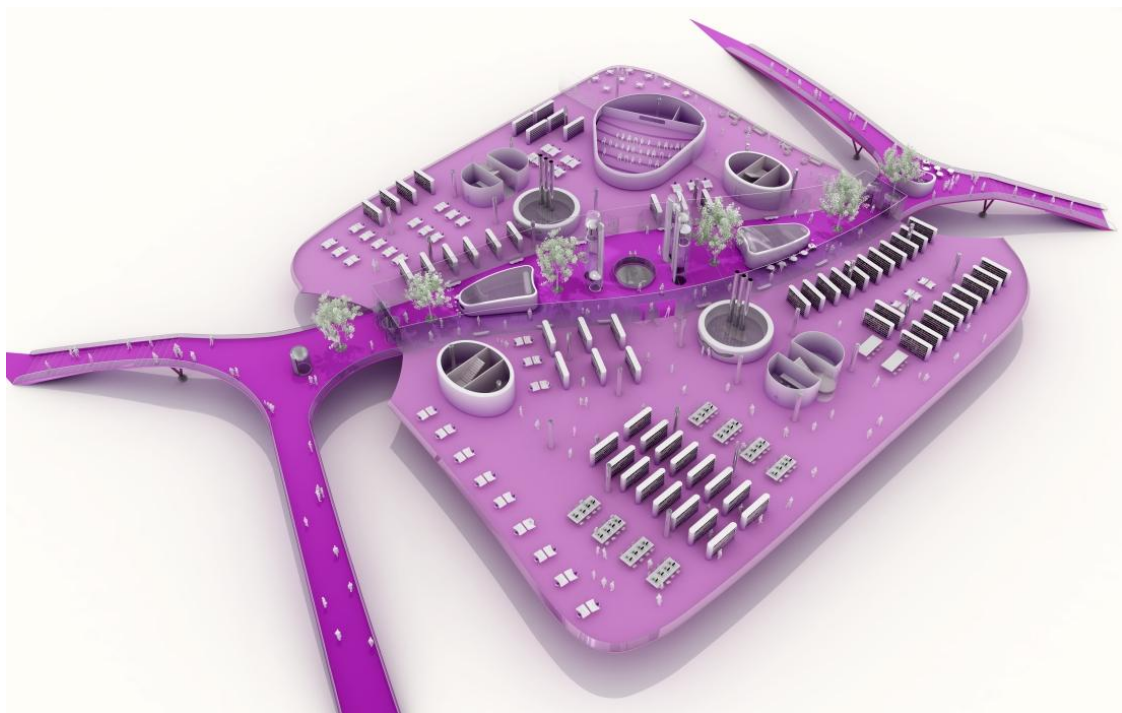
Pódium bude mít povrch z neleštěného bílého mramoru. Jak již bylo uvedeno, v nadzvednutých okrajích pokrytých nerezovou ocelí se bude budova zrcadlit. Celá stavba se bude zdánlivě nad pódium vznášet. Skupiny borovic a břečťan na okrajích parkoviště vytvoří zelenou pohledovou hranici. Kolem stromů budou rozmístěny balvany. Budou zde místa k posezení a nerezové nádoby zasazené jako prameny do mramorového povrchu. Proudící voda (v zimě vyhřívaná) vytvoří atmosféru celoročně příjemné zahrady.

Pódium (Future Systems)

Ulice

V prostoru ulice se návštěvníkům otevře **místo setkávání**, které bude vybízet všechny bez rozdílu a omezení ke vstupu. Každý sem může vstupovat a odcházet bez kontroly. Bude zde umístěn víceúčelový sál s navazující restaurací, prostory pro relaxaci kombinované s diskusními zónami, stánky s informacemi o knihovně, knihkupectví a další prodejny, šatny a sociální zázemí. Místo setkávání bude samostatně přístupné a oddělitelné od provozů knihovny v době jejího uzavření.

Ulice (Future Systems)

Dále zde budou umístěny **základní služby pro všechny** návštěvníky nevyžadující registraci. Zde se otevře vstup do vlastní knihovny a nabídne místo s informacemi o fondech a službách knihovny v centrální hale služeb, typickém prostoru knihoven minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Kromě volně přístupného fondu referenční literatury zde budou k dispozici katalogy, báze dat, portály a celá Národní digitální knihovna včetně dokumentů v archivním režimu dostupných pouze lokálně. Přístup na internet umožní jak využití běžně dostupných volných zdrojů, tak i finančně nákladných placených služeb a zdrojů. Hala uživatelům nabídne základní informace, odborné konzultace, referenční a rešeršní služby i zvolená uživatelská školení. Návštěvník zde nalezne registraci čtenářů, výpůjční protokol, centrální pokladnu, příjem a výdej zakázek reprografických služeb, samoobslužné kopírování, prostor pro studium referenční literatury, školicí a konzultační prostory. Návštěvníci budou do tohoto prostoru vstupovat bez registrace a kontroly, při odchodu však budou procházet běžnou kontrolou vynášených dokumentů. V této oblasti bude umístěna s ohledem na trend zpřístupnění parlamentáři širší veřejnosti i Parlamentní knihovna.

Ulice bude veřejným prostorem vyklenutým nad pódiem, který bude přímo napojen na ulici a park prostřednictvím ramp a schodišť. Bude hlavním architektonickým prvkem budovy, který propojí vnější prostor s vnitřkem stavby. Ulice bude živá, plná lidí. Vykrojení prostoru přes několik pater a velká kulatá okna nad tímto prostorem umocní jeho výšku. Budou zde stromy, výstavy, knihkupectví a další obchody, kavárenské stolky a další místa pro posezení a relaxaci. Z ulice bude možný přímý vstup do místa setkávání i do oblasti základních služeb, s nimiž bude ulice propojena. Bude odsud výhled do

studoven umístěných v dalších patrech, velkým kruhovým otvorem bude možné nahlédnout do skladiště obsluhovaného robotem. Výhled do knihovnických prostor a na ulici nabídne i panoramatické výtahy. Pohybující se výtahy doplní a ožíví prostor ulice. Požadavek všudypřítomnosti knihovny byl ve vítězném návrhu splněn dokonale – hned několika nápaditými způsoby najednou. Atmosféru ilustruje následující schematický obrázek – finální uspořádání prostor je ve stadiu jednání.

Ulice (Future Systems)

Strop i podlaha budou vyrobeny z materiálů tlumících hluk. Měkký nábytek bude doplněn elegantními lesklými sloupy a jednobarevnými slunečními clonami. Všude budou jasné, viditelné nápisy a názorná schémata umožňující v kombinaci s jednoduchým a přehledným uspořádáním celé budovy snadnou a rychlou orientaci.

Studijní zóna s volným výběrem

Tato zóna bude řešena jako otevřený prostor určený ke studiu na místě. Neobsluhovaná část poskytne v otevřených volných výběrech dostatek míst se základním vybavením pro studium na místě s vazbou na další služby – samoobslužné kopírování, přístup k výpočetní technice, základní konzultační a poradenské služby. S ohledem na relativně vysoký počet dokumentů ve volných výběrech (300 tis. sv.) považujeme za cílový stav tzv. „chytré regály“, které díky využití RFID technologií identifikují chybně založené dokumenty a šetří knihovnické kapacity. Částečně i plně odstíněné klubovny poskytnou místo pro hlasitou komunikaci uživatelů a vzájemné konzultace. Obsluhovaná část nabídne celou škálu studijních míst pro zpřístupnění všech typů dokumentů z univerzálních fondů knihovny s vazbou na volný výběr a obsluhované příruční knihovny. Uživatelé budou moci využít konzultace a výpůjční služby s možností dlouhodobé rezervace dokumentů uložených v uzavřených skladištích knihovny. Robotický systém zajistí jejich expedici v řádu minut. Žlutá barva v barevném spektru

v kombinaci s přerušovanou čarou indikují, že vstup do této zóny bude předpokládat povinnost podrobit se kontrole platné čtenářské registrace, identifikaci vnášených dokumentů a odložení objemnějších zavazadel a svrchního oděvu v šatně. Při odchodu návštěvníci této zóny projdou běžnou kontrolou vynášených dokumentů.

Specializované studovny

Půjde o klasicky uspořádanou soustavu studoven se studijními místy pro zpřístupnění všech typů dokumentů (multimedialita) z univerzálních fondů knihovny, s volně přístupnými i obsluhovanými příručními knihovnami s možností dlouhodobého rezervování dokumentů uložených ve skladištích. Uživatelům zde budou k dispozici konzultační a výpůjční služby (výdej/příjem objednaných a rezervovaných dokumentů ze skladišť a z obsluhovaných příručních fondů), prostor pro studium fondů z příručních knihoven a další návazné služby. Milovníci většího soukromí zde budou mít k dispozici tzv. tichou studovnu s nadstandardními místy pro dlouhodobou vědeckou/badatelskou práci. Vstup do této zóny bude předpokládat povinnost podrobit se kontrole platné čtenářské registrace, identifikaci vnášených dokumentů a odložení objemnějších zavazadel a svrchního oděvu v šatně. Při odchodu návštěvníci této zóny projdou běžnou kontrolou vynášených dokumentů. V jednotlivých studovnách a oborových zónách může být vstup/výstup ještě dále regulován.

Studovny budou dalším významným architektonickým prvkem knihovny. Podlahy i stropy budou pokryty měkkými materiály tlumícími zvuk, snaze o maximální klid v této oblasti bude podřízena i volba nábytku. Intenzita světla bude optimalizována s ohledem na potřeby studia primárních dokumentů a/nebo práce s počítačem. I zde budou oživovat prostor lesklé sloupy, bude zde aplikován viditelný a srozumitelný navigační systém. Půjde o místo, kde bude příjemné číst, studovat, meditovat i přemýšlet.

Národní konzervační fondy

Národní konzervační fondy obsahují publikace vydané na území České republiky nebo Československa od roku 1801 do současnosti. Jedná se o archivní sbírky, které jsou určeny budoucím generacím a tvoří tak „srdce“ Národní knihovny. Červená barva v kombinaci se silnou nepřerušovanou čarou neznámá zcela kategorické a nepřekročitelné „stůj“, ale upozorňuje, že tato část knihovny neposkytuje běžné služby. Dokumenty uchovávané v národních konzervačních fondech jsou zpřístupňovány jen tehdy, pokud na území ČR není žádný jiný dostupný exemplář. Významu a účelu konzervačních fondů odpovídá i způsob uložení a zpřístupnění s mimořádnými nároky na ochranu. Ztráty z těchto fondů většinou nelze nahradit – jde o nenávratnou ztrátu národního kulturního dědictví. Vstup do této zóny, která bude kromě studovny a pracovišť národních konzervačních fondů obsahovat i část uložených dokumentů (s nejvyšší pravděpodobností dokumenty nadměrných formátů – mapy, velké plakáty a další grafika – a další dokumenty specifického charakteru a významu) i výstup z ní budou podléhat mimořádným bezpečnostním opatřením.

Vnitřní pracoviště knihovny

Vnitřní pracoviště knihovny budou obsahovat komplex kanceláří, zasedacích místností, míst pro uložení dokumentů procházejících provozními linkami a zázemí pro pracovníky.

Pracoviště budou rozdělena v souvislosti s organizačními celky a v návaznosti na hmotnou odpovědnost. Jednotlivá pracoviště budou uspořádána s ohledem na vzájemné vazby a optimalizaci toků dokumentů i dalších návazností knihovnických procesů.

Podlahy i stropy budou pokryty měkkými materiály tlumícími zvuk, snaze o maximální klid v této oblasti bude podřízena i volba nábytku. Nábytek, osvětlení i dispozice pracovišť budou odpovídat podmínkám práce s PC a samozřejmě normám BOZP pro režim pracovišť s celodenním pobytem pracovníků. Pracovní prostředí bude moderní a příjemné.

Kavárna OKO

Multifunkční prostor bude zároveň kavárnou, čítárnou a rozhlednou. Kromě kávy a dalšího občerstvení, nově vydaných dokumentů a různých kulturních pořadů nabídne tento prostor nádherný výhled na Prahu – katedrálu Sv. Víta, Staroměstské náměstí, Klementinum, Vltavu, horizont i oblaka. Nabídne jedinečný pohled na krásu Prahy ve všech ročních obdobích, ve dne i v noci. Kavárna bude magnetem, vyhledávaným místem schůzek uživatelů knihovny i dalších návštěvníků. I zde budou měkké podlahy, strop i nábytek. Budou zde skleněné stoly nerušící výhled, nevtíravé světlo, maximální pohodlí.

strana 35

Kavárna OKO (Future Systems)

Vítězný návrh nejen splnil, ale v mnoha směrech předčil naše očekávání vtělená do soutěžního programu. Představuje mimořádně dobře organizovanou moderní a

multifunkční budovu. Budovu, která ve svém konceptu nečiní rozdíl mezi prostory pro uživatele a pracovníky – na rozdíl od mnoha jiných došlých návrhů neumísťuje prostory knihovny do míst, která zbyla po vyřešení honosných studoven a obřích atrií. Kompaktní charakter budovy i použité technologie umožní optimalizovat návaznost knihovnických procesů a zajistí ergonomický, ekologický a levný provoz.

Ohlasy nejvýznamnějších světových architektů svědčí o tom, že novostavba Národní knihovny ČR má reálnou šanci stát se ikonou moderní architektury nejen pražské, ale i světové. Významnou stavbou se stala již nyní, ve stadiu soutěžního návrhu. V odborném knihovnickém světě vzbudila nevídaný zájem a je označována za nejlepší návrh moderní knihovny současnosti i budoucnosti.

Protože současný boj o realizaci vítězného návrhu sahá daleko za hranice architektury a knihovnictví, stává se nová knihovna i jakýmsi lakmusovým papírkem pro testování naší současné politické a společenské situace - viz **Příběhy, která napsal život s „chobotnicí“** (http://www.nkp.cz/files/pribehy_stoklasova.doc).

K vítěznému návrhu existuje velké množství nejrůznějších stanovisek. Pro ukončení tohoto příspěvku si dovolueme využít názor PhDr. Petra Vilhelma, který se obsahově velmi shoduje s názorem našim a navíc je brilantně zformulován:

Kaplického knihovna je dílem vnitřně neobyčejně konzistentní a vyvrálé osobnosti, jež do svého návrhu evidentně vložila i náboj tiché lásky. Měli bychom se radovat a spíše než co jiného vytvořit velkorysé podmínky pro realizaci.

Další informace o interiéru a funkcích nové knihovny naleznete zde:

<http://aktualne.centrum.cz/video/?id=112553>

Další obrazový materiál naleznete zde:

<http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=tisk.htm#budova>